ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 3032/1, од 23. 12. 2015. године, изабрани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Савремени српски језик. На расписани конкурс, објављен у листу *Послови*, бр. 656 од 13. 1. 2016. године, јавио се један кандидат: др Јован Чудомировић. Имамо част да о кандидату поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски подаци

Јован Чудомировић је рођен 26. VI 1979. у Пожаревцу, где је завршио основну школу и гимназију. На групу за српски језик и књижевност са општом лингвистиком Филолошког факултета Универзитета у Београду уписао се 1998. У академској 2003/2004. години добио је награду *Петар Ђукановић* за најбољи семинарски рад из Дијалектологије српског језика (тема: *Акценат и фонетске особине говора Батуше код Пожаревца*). Дипломирао је 2006. године, стекавши звање професора српског језика и књижевности.

Наставно-научно веће Филолошког факултета изабрало га је 15. X 2008. за сарадника у настави, а 26. V 2010. за асистента на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима. Поново је изабран за асистента 17. IV 2013.

На истом факултету одбранио је мастер рад 17. III 2009. (тема: *Речце као текстуални конектори у савременом српском језику*; ментор: проф. др Душка Кликовац) и исте године се уписао на докторске студије (студијски програм *Језик, књижевност, култура*, модул *Језик*).

Докторску дисертацију с темом „Семантика и прагматика саставних одн. супротних напоредних везника *и, па, те, а, али, него*“ одбранио је 6. XI 2015. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, пред комисијом коју су чинили проф. др Душка Кликовац (ментор), проф. др Срето Танасић и доц. др Весна Ломпар.

2. Библиографија

Чланци

1. „Акценат и фонетске особине говора Батуше код Пожаревца“, *Српски језик*, X/1–2, 2005, стр. 617–627.
2. „Generacijske razlike u jednom govoru kosovsko-resavskog dijalekta i njihov socijalni kontekst“, *Petničke sveske*, 62 (Antropologia – Zbornik odeljenja humanističkih nauka), 2007, str. 169–179.
3. „Речце као текстуални конектори у савременом српском језику“, *Књижевност и језик*, LVI, 3–4, 2009, стр. 277–296.
4. „О полифункционалности лексеме *један* у српском језику“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 42/3, 2012, стр. 319–346.

5. „Семантички и прагматички критеријуми за опис и класификацију речци и њихова ограничења“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 43/3, 2013, стр. 159–172.
6. „Мобилизација публике: извештавање дневних новина у Србији о наступима фудбалске репрезентације“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LVII/2, 2014, стр. 145–159.
7. „О прототипичним и маргиналним напоредним везницима / координаторима: пример координатора *што... што*“, *Књижевност и језик*, LXI, 2014, стр. 219–236.
8. „Verbs of perception and speech as sources of evidential markers in Serbian: paths of semantic extension and grammatical conventionalization“, [in] Björn Wiemer (ed.), *Studies on evidentiality marking in West and South Slavic*, München: Verlag Otto Sagner, 2015, pp. 21–61.

Преводи

9. Лаура Јанда, „Зракаста мрежа граматичке категорије – њен настанак и динамичка структура“, [у књизи] Језик и сазнање – Хрестоматија из когнитивне лингвистике (ур. К. Расулић, Д. Кликовац), Београд: Филолошки факултет, 2014, стр. 437–458. [Превод рада Laura A. Janda, “The radial network of a grammatical category – its genesis and dynamic structure”, *Cognitive Lingustics* 1 (3), 1990, pp. 269–288.]

3. Оцена радова

3.1. Прва два рада Ј. Чудомировића, које је урадио још као студент, посвећена су дијалектологији. У раду под бр. 1 испитује акценат у говору Батуше – врсте акцената и њихову дистрибуцију – и на основу њих тај говор сврстава у оне косовско-ресавске говоре који су претрпели већи утицај новоштокавских говора. Рад под бр. 2 посвећен је говору трију мештана села Батуше који припадају трима генерацијама – старије, средње и млађе. Кандидат констатује да се говор представника млађе генерације одликује иновативношћу на прозодијском, али и на морфосинтаксичком плану и на плану дискурса, да се тим иновацијама дијалекат мења у правцу приближавања књижевном језику, те да су оне последица послератних друштвених збивања – описмењавања становништва и продужавања основног образовања, као и све јачег утицаја медија. Већ та два рада најављују даровитог, проницљивог и објективног истраживача.

У потоњим својим радовима, као и у својој дисертацији, Ј. Чудомировић се посвећује питањима семантике и прагматике.

Два рада посвећена су речцама. У раду под бр. 3 кандидат испитује које се речце у српском језику користе као текстуални конектори и које текстуалне односе типично означавају. На почетку даје преглед одређења термина *речца* у домаћој литератури и, на основу постојећих радова и једнотомног Речника српскога језика, утврђује списак речца, затим разматра појам маркера дискурса у оквиру теорије релевантности и примењује га на улогу коју имају речце као текстуални конектори: „[У]смеравајући процесе закључивања ка оптимално релевантној интерпретацији, текстуални конектори представљају драгоцена језичка средства когнитивне ’уштеде’, значајно умањујући ментални напор који доводи до очекиваних когнитивних ефеката“ (стр. 292). Затим представља резултате своје анализе корпуса: за сваку од 22 речце за које је утврдио да се користе као текстуални конектори утврђује основна значења и илуструје одговарајућим примерима. На крају даје преглед

семантике речца у функцији текстуалних конектора. У раду под бр. 5 полази од постојећих класификација речца у српском језику и даје преглед појмова који могу бити важни за опис и класификацију речца а од којих се неки у домаћој литератури не помињу: опсег, евиденцијалност, говорни чинови, конвенционалне импликатуре и прагматичко сужавање и ширење. Затим, на примеру речце *тек*, илуструје полифункционалност те врсте речи. У закључку разматра зашто ти критеријуми не могу обезбедити свеобухватну и доследну класификацију речца: они припадају различитим теоријским приступима (изузев појма *опсег*, који је део општег лингвистичког појмовника). Практичну тешкоћу представља изразита полифункционалност речца, због које кандидат закључује да је прикладнији задатак за будућа истраживања теоријски доследна класификација њихових функција.

У раду под бр. 4 Ј. Чудомировић се бави једним проблемом на граници између лексике и граматике – лексемом *један*. Најпре утврђује семантичко-прагматичка обележја битна за ктегорију неодређености, а затим, анализирајући велики број примера из Електронског корпуса српског језика, налази да су две основне небројне употребе лексеме *један* неодређена заменичка и генеричка употреба (свака са својим подврстама, које такође анализира и класификује). Показује, такође, да је таква разноврсност употреба резултат граматикализације лексеме *један* (њеног претварања у неодређени члан) – процеса који је описан у типолошкој литератури. На крају даје препоруке за граматички и лексикографски опис лексеме *један*.

Рад бр. 6 припада области (критичке) анализе дискурса. Посвећен је начину на који се, извештавањем новина у Србији о наступу репрезентације на Светском првенству у фудбалу, конструише национални идентитет. Ј. Чудомировић уочава два основна средства: конструктивне стратегије (употреба 1. л. мн., државни симболи и др.), којима се нација колективно идентификује са фудбалским тимом, и стратегије одржавања, којима се утакмице смештају у контекст националне историје. Закључује се да је национални идентитет који је конструисан у тим текстовима изразито усмерен на себе – служи не супротстављању неком спољном непријатељу, него мобилизацији публике, тј. постизању унутражње хомогености националног колектива.

Рад бр. 7 је посвећен напоредним конструкцијама с координатором *што... што* – њиховим формалним особинама и семантичким одликама, како у типичним примерима, тако и у случајевима хетерофункционалне координације. Показује се да тај координатор нема неке особине које се сматрају карактеристичнима за напоредне везнике: није моносиндетски; њиме се не могу координирати независне клаузе, него само зависне клаузе и ниже синтаксичке јединице; семантика тих конструкција ограничена је на обележавање саставног односа, и то само једног типа (подразумева се дистрибутна предикација/квалификација, а искључује колективна). Кандидат закључује да би координаторе, а унутар те групе и напоредне везнике, требало посматрати као прототипске категорије, унутра које би координатори попут *што... што, било... било* и сл. бити маргиналнији чланови.

У обимном раду бр. 8 Ј. Чудомировић, полазећи од чињенице да у српском језику не постоје морфолошки маркери евиденцијалности, анализира глаголе перцепције и говорења (*видети, гледати, изгледати, чинити се, деловати, чути, казати, причати, говорити, рећи, наводити,* од. њихове деривате *очигледно/очевидно, наводно*) употребљене у ту сврху. Показује да глаголи перцепције типа *видети* (код којих перцепција подразумева пасивност субјекта) служе као извор маркера инференцијалне

евиденцијалности који подразумевају сигурност, извесност, док су глаголи перцепције типа *изгледати* (код којих субјекат упућује на предмет перцепције, а не на онога који опажа) извор маркера инференцијалне евиденцијалности који подразумевају несигурност. Кад је реч о граматичким средствима помоћу којих од ових глагола настају маркери евиденцијалности, на једној страни су творбена средства као што су афиксација и слагање, а на другој синтаксичка – имперсонализација и синтаксички издвајање (парентетичка употреба).

Библиографска јединица под бр. 9 је кандидатов превод са енглеског једног рада из когнитивне лингвистике, у којем се он показао као поуздан и умешан преводилац.

3.2. Докторску дисертацију др Јована Чудомировића „Семантика и прагматика саставних одн. супротних напоредних везника *и, па, те, а, али, него*“ Комисија је оценила веома високо. Ево шта је у свом извештају написала:

„Истраживање на којем је заснована ова докторска дисертација теоријски је добро утемељено, засновано на широком корпусу и изузетно детаљно и прецизно. Оно показује да кандидат одлично познаје савремене лингвистичке токове и да је у стању да их плодоносно примени на материјал српског језика, да има истанчано језичко осећање и прецизну лингвистичку перцепцију, захваљујући којима идентификује, а и теоријски разрешава, често веома сложене интеракције између семантичких, прагматичких и синтаксичких аспеката напоредних конструкција које проучава.

Овај рад је важан допринос науци о српском језику, из следећих разлога.

(1) Захваљујући овом раду, један сегмент граматике савременог српског језика – напоредни односи изражени везницима *и, па, те, а, али* и *него* – детаљно је описан са семантичке и прагматичке, а добрим делом и синтаксичке стране.

(2) Рад даје науци о српском језику и теоријске доприносе: показује који све параметри могу бити релевантни у опису једне тако апстрактне врсте речи као што су везници и даје модел за њихову успешну примену. Раздвајањем домена у којима важе односи изражени везницима – домена садржаја, епистемичког домена, домена говорних чинова и домена дискурса – њихова употреба се објашњава на логичан и расветљујући начин. Даље, утврђују се ограничења досадашњих приступа везницима у нашој литератури – и традиционалних и неких новијих: уместо дистинкције *саставност : супротност* предлаже се дистинкција *континуитет : дисконтинуитет*; закључује се да везници нису само „спољне ознаке унутрашње везе међу реченицама“ (Стевановић), него да битно усмеравају нашу интерпретацију односа између садржаја чланова напоредне конструкције; предлаже се другачији третман градационих конструкција; утврђује се да однос између координације и субординације треба посматрати пре као континуум него као супротност.

(3) Резултате овог рада могуће је и практично применити: кандидат је, како смо видели, поменуо само наставу српског језика као страног, али сматрамо да су многа запажања важна и за наставу српског језика као матерњег, као и за лекторску праксу.“

3.3. Као резиме коментара о радовима др Јована Чудомировића рећи ћемо следеће. Радови које је кандидат објавио, одн. његова још необјављена докторска дисертација, рађени су изузетно савесно и темељито, по правилу на великом корпусу и уз коришћење обимне литературе, коју одлично разуме и коју је у стању да на одговарајући начин примени на проблем који изучава; систематични су и прегледни, написани јасним и,

слободно можемо рећи, лепим научним језиком. Посвећени су релевантним питањима и представљају вредан допринос науци о српском језику – утолико пре што највећи број њих припада код нас не тако развијеној области прагматике.

4. Учешће у пројектима и на научним скуповима

У априлу и мају 2008. Ј. Чудомировић је био сарадник на пројекту *Језик и идентитет у Републици Србији*, који је спроводио Институт за српски језик САНУ, а финансирао Унеско. Као сарадник на овом пројекту учествовао је у формирању базе снимака – узорака спонтаног говора са подручја Београда (интервјуисао је неколико испитаника).

Од 2011. сарадник је на пројекту *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене*, којим руководи проф. др Божо Ђорић, а финансира га Министарство просвете и науке Републике Србије (бр. пројекта ОИ 178006).

Током 2011. био је сарадник на међународном пројекту Универзитета у Мајнцу под називом „Functionality and Structure of Evidential Markings in Slavic (Integrative Theory with the construction of a database)“, којим је руководио проф. Бјерн Вимер (Björn Wiemer). Као сарадник на овом пројекту учествовао је у радионици о евиденцијалности на Универзитету у Мајнцу од 9. до 14. јуна 2011, радио на упитнику за истраживање (превео је општи део упитника на српски и припремио део упитника специфичан за српски језик) и руководио спровођењем интервјуа са 42 испитаника у Србији.

5. Педагошки рад

Педагошко искуство др Јована Чудомировића обухвата наставу српског језика за студенте групе 01, 05 и 06, наставу српског језика као страног и рад са надареним средњошколцима.

Држи (или је држао) вежбе из *Синтаксе српског језика*, *Лингвистике текста и прагматике, Функционалних варијетета српског језика, Лектуре текста, Лингвостилистике* и *Новинарске стилистике*. Часове држи веома компетентно и с великим залагањем, што се види и по одличном успеху студената који их похађају. На располагању је студентима не само на часовима и консултацијама него и у комуникацији електронском поштом. Покренуо је и одржава два интернет сајта посвећена предметима *Прагматика и лингвистика текста* и *Функционални варијетети српског језика* (адресе су pragmatika.fil.rs, одн. varijeteti.fil.rs), где студенти могу пронаћи све релевантне информације у вези с наставом и испитима из тих предмета.

Као лектор за српски језик као страни ангажован је од 2009. у Међународном славистичком центру, а од 2010. до 2012. сарађивао је у пројекту *Србија и свет* (за стране студенте стипендисте Министарстава просвете и науке Републике Србије).

На семинару лингвистике у Истраживачкој станици у Петници почео је да сарађује још као студент, да би у периоду 2005–2012. редовно учествовао као предавач и ментор.

6. Стручна усавршавања

Похађао је летњу школу генеративне граматике (*16th Central European Summer School in Generative Grammar*) у Познању (Пољска), од 27. VII до 7. VIII 2009.

7. Предлог Комисије

На основу свега изнетог, **Комисија са задовољством предлаже Већу да др Јована Чудомировића изабере у звање доцента за ужу научну област Српски језик (предмет Савремени српски језик).**

_____
др Душка Кликовац, ред. проф.

_____
др Весна Ломпар, доцент

_____
др Срето Танасић, научни саветник